

Advies betreffende: **Expositie biotechnologie in Leiden**

Kennisgever: **Pharming Group B.V., Corporate Development Strategy**

COGEM kenmerk
CGM/010301-01

BGGO nummer
GGO 01/02

Datum advies
27 februari 2001

Modificatie

Het rund ('stier Herman') dat het onderwerp is van aanvraag BGGO 01/02, is genetisch gemodificeerd met het humane lactoferrine gen, dat wordt aangedreven door de caseïne promotor. Deze promotor zorgt voor een weefselspecifieke expressie van het lactoferrine in melkklieren van vrouwelijke nakomelingen van het betreffende rund. Het rund is verder niet in staat tot voortplanting als gevolg van castratie.

Doel van aanvraag

Het genetisch gemodificeerde rund wordt op het terrein van het museum Naturalis in een grotendeels gesloten dierverblijf gehouden. Dit verblijf is aan één kant afgezet met hekken waarachter het rund gedurende de dag, als onderdeel van expositie van Naturalis, door publiek kan worden aanschouwd. De afstand van het publiek tot het rund bedraagt daarbij 1 meter. Het dierverblijf zoals voorgesteld door de aanvrager voldoet volgens de COGEM qua inrichtingsvoorschriften aan de eisen die worden gesteld onder het ingeperkte gebruik aan een gesloten D-I dierverblijf. Echter, doordat het verblijf overdag voor het publiek een tentoonstellingsfunctie heeft, voldoet het dierverblijf qua werkvoorschriften slechts gedeeltelijk aan de eisen van een gesloten dierverblijf. De inrichtings- en werkvoorschriften onder het ingeperkte gebruik die verbonden zijn aan gesloten D-I dierverblijven staan vermeld in bijlage 4, onder 4.1.4.1.2.1 en 4.1.4.1.2.2 van de Regeling genetisch gemodificeerde organismen (Stb 108, 1998).

De COGEM heeft de geldende werkvoorschriften onder het ingeperkte gebruik voor een gesloten D-I dierverblijf bekeken in het kader van de voorgestelde werkzaamheden met 'stier Herman'. Deze werkvoorschriften en het commentaar hierop van de COGEM luiden als volgt:

- a. 'Tijdens de werkzaamheden is de deur van het dierverblijf gesloten' De COGEM stelde vast dat het dit voorschrift voor de tentoonstelling van 'stier Herman' niet van toepassing is, aangezien er in de aanvraag geen sprake is van werkzaamheden met het dier.
- b. 'Het verblijf is op slot wanneer zich daarin geen medewerkers bevinden, voor grote landbouwhuisdieren kan het verblijf geopend blijven indien de dieren niet anders dan door ingrijpen van de mens of een calamiteit buiten het verblijf kunnen geraken'. Aangezien het verblijf aan één zijde open is, afgeschermd door een hekwerk dat van grond tot plafond loopt, is de COGEM van mening dat alleen het eerste deel van dit

voorschrift van toepassing is op de aanvraag, namelijk: 'het verblijf is op slot wanneer zich daar geen medewerkers bevinden'.

- c. 'Toegang tot het verblijf is verboden voor onbevoegden'. Dit voorschrift is volgens de COGEM van toepassing.
- d. 'Genetisch gemodificeerde dieren dienen herkenbaar te zijn, en onderscheiden te kunnen worden van niet-genetische dieren'. Dit voorschrift is niet van toepassing, aangezien alleen het genetisch gemodificeerde rund zich in de desbetreffende afgesloten ruimte in het dierverblijf bevindt.
- e. 'Het houden van dieren in het verblijf geschiedt op zodanige wijze dat geen onbedoelde paring kan plaatsvinden'. Aangezien de aanvraag alleen een genetisch gemodificeerd stier betreft, die bovendien gecastreerd is, kan geen sprake zijn van onbedoelde paring. Hiermee is dit werkvoorschrift volgens de COGEM overbodig.
- f. 'Grote genetisch gemodificeerde dieren worden gehouden in een afsluitbare ruimte binnen het verblijf. Bij het betreden van deze ruimte is de toegang tot het verblijf gesloten.' Dit voorschrift is van toepassing.
- g. Dit onderdeel betreft alleen kleine genetisch gemodificeerde dieren en is niet van toepassing op de huidige aanvraag.
- h. Dit onderdeel betreft alleen kleine genetisch gemodificeerde dieren en is niet van toepassing op de huidige aanvraag.
- i. 'Andere dieren worden gehouden in een adequate huisvesting'. Dit voorschrift acht de COGEM niet van toepassing omdat de aanvraag alleen het genetisch gemodificeerde rund betreft dat als enige in de afsluitbare ruimte aanwezig is.

Punt van overweging

Op grond van het feit dat enerzijds geen expressie van het gen plaatsvindt in het genetisch gemodificeerde rund en er anderzijds voldaan zal worden aan de relevante geldende regels onder het ingeperkt gebruik bij het houden van genetisch gemodificeerde dieren in het kader van milieuveiligheid, concludeert de COGEM dat de tentoonstelling van het genetisch gemodificeerde rund op de wijze zoals staat beschreven in de aanvraag geen risico's met zich meebrengt voor mens en milieu.

Bij de beoordeling van de onderhavige aanvraag is tevens door de vergadering in overweging genomen in hoeverre gewaarborgd kan worden dat de inperking niet doorbroken kan worden door onbevoegden. Naast de (eerder vermelde) inrichtings- en werkvoorschriften waaraan het dierverblijf voldoet, is één van de twee hekken waarachter het publiek het rund kan aanschouwen dusdanig aangebracht dat het van de grond tot aan het plafond reikt. Tevens wordt doorbreking van de inperking tijdens openingstijden van het museum gemonitord doordat ofwel iemand van Pharming dan wel Naturalis aanwezig is in het dierverblijf, ofwel door middel van videobewaking van het dierverblijf. Buiten openingstijden van het museum is het dierverblijf waarin zich het rund bevindt gesloten en is het verblijf aangesloten op een alarmsysteem dat in verbinding staat met de facilitaire dienst van de aanvrager. Op deze wijze is in voldoende mate gewaarborgd dat adequaat gereageerd kan worden bij een poging de inperking te verbreken door onbevoegden.